

УДК 378.147:81'25:004.8

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-12\(42\)-1461-1471](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-12(42)-1461-1471)

Вискушенко Світлана Андріївна кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології та перекладу, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, <https://orcid.org/0000-0003-1557-1984>

ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ПЕРЕКЛАДУ: РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ЕТИЧНІ АСПЕКТИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. Статтю присвячено розгляду сучасних тенденцій розвитку методики викладання перекладу в умовах активного впровадження технологій штучного інтелекту в освітній процес. Стрімка цифровізація вищої освіти та зростаюче використання систем машинного перекладу й генеративних інструментів студентами-перекладачами істотно впливає на цілі, зміст і методи професійної підготовки. Метою статті є з'ясування майбутніх напрямів розвитку методики викладання перекладу з урахуванням потенціалу штучного інтелекту, а також аналіз етичних викликів і можливостей, пов'язаних із його інтеграцією в навчальний процес. У роботі проаналізовано сучасні теоретико-методологічні підходи до викладання перекладу, зокрема компетентнісний, діяльнісний, комунікативно-когнітивний та інтерактивний, і простежено еволюцію методики від традиційних граматико-перекладних моделей до технологічно орієнтованих парадигм навчання. Особливу увагу приділено поняттю перекладацької компетентності як комплексному утворенню, що охоплює лінгвістичну, міжкультурну, стратегічну, інструментальну, цифрову та етичну складові. Розкрито роль штучного інтелекту у формуванні сучасних перекладацьких умінь, зокрема навичок постредагування, критичної оцінки результатів машинного перекладу та роботи з САТ-інструментами. У статті проаналізовано основні етичні виклики використання ШІ в підготовці перекладачів, зокрема проблеми академічної доброчесності, авторства, інтелектуальної власності, алгоритмічних упереджень і захисту персональних даних. Наголошено, що інтеграція ШІ водночас відкриває етичні можливості, пов'язані з індивідуалізацією навчання та розвитком цифрової й етичної грамотності майбутніх фахівців. Зроблено висновок про доцільність поєднання технологічних інновацій із людиноцентричним та етично-орієнтованим підходом у методиці викладання перекладу, що забезпечує підготовку

компетентних, відповідальних і критично мислячих перекладачів у цифрову епоху.

Ключові слова: переклад, методика навчання перекладу, перекладацька компетентність, штучний інтелект, CAT-інструменти, цифрова грамотність.

Vyskushenko Svitlana Andriivna Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of English Philology and Translation, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, <https://orcid.org/0000-0003-1557-1984>

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF TRANSLATION TEACHING METHODOLOGY: THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND ETHICAL ASPECTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Abstract. The paper focuses on examining current trends in the development of translation teaching methodology in the context of the active integration of artificial intelligence technologies into the educational process. The rapid digitalization of higher education and the increasing use of machine translation systems and generative tools by translation students significantly affect the goals, content, and methods of professional training. The aim of the study is to identify future directions in the development of translation teaching methodology, taking into account the potential of artificial intelligence, as well as to analyze the ethical challenges and opportunities associated with its integration into the educational process. The article analyzes contemporary theoretical and methodological approaches to translation teaching, including competence-based, activity-oriented, communicative-cognitive, and interactive approaches, and traces the evolution of methodology from traditional grammar-translation models to technologically oriented learning paradigms. Particular attention is paid to the notion of translation competence as a complex construct encompassing linguistic, intercultural, strategic, instrumental, digital, and ethical components. The role of artificial intelligence in shaping modern translation skills is explored, particularly in relation to post-editing, critical evaluation of machine translation output, and the use of CAT tools. The paper also examines key ethical challenges related to the use of artificial intelligence in translator training, including issues of academic integrity, authorship, intellectual property, algorithmic bias, and data protection. It is emphasized that, at the same time, the integration of artificial intelligence opens up ethical opportunities associated with the individualization of learning and the development of digital and ethical literacy among future professionals. The study concludes that combining technological innovations with a human-

centered and ethically oriented approach in translation teaching methodology is both necessary and effective for training competent, responsible, and critically minded translators and interpreters in the digital age.

Keywords: translation studies, translation methodology, translator competence, CAT-tools, digital literacy.

Постановка проблеми. Наразі спостерігається стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ), який радикально трансформує методики викладання перекладу. З одного боку, інструменти на основі ШІ дозволяють підвищити ефективність перекладу, оптимізувати процеси постредагування та полегшити доступ до багатомовного контенту, що особливо актуально в умовах глобалізації та цифровізації освітнього середовища. Однак, з іншого боку, ця інтеграція породжує низку проблем, які вимагають глибокого аналізу. Традиційні методики викладання перекладу, які зорієнтовані на розвиток лінгвістичної компетентності, культурної обізнаності та критичного мислення студентів, стикаються з викликами, пов'язаними з автоматизацією процесів, що може призводити до втрати професійної автономії перекладачів та зниження якості навчання загалом. Зокрема, ШІ в освіті перекладачів відкриває можливості для персоналізованого навчання, адаптивних вправ та симуляції реальних сценаріїв перекладу, але водночас створює ризики етичного характеру, такі як порушення конфіденційності даних, проблеми авторських прав на перекладений контент тощо. Так, наприклад, у процесі використання ШІ для перекладу текстів виникають питання відповідальності за помилки, оскільки алгоритми можуть не враховувати нюанси культурного контексту, що призводить до неточностей. Крім того, етичні аспекти включають дилему щодо інтелектуальної власності, тобто кого вважати автором перекладу: людину чи машину. Актуальність проблеми посилюється й тим, що сучасні студенти-перекладачі вже активно використовують ШІ поза аудиторією. Такі тенденції вказують на необхідність перегляду методики викладання: від традиційного фокусу на відтворенні тексту людиною-перекладачем до інтеграції ШІ як інструменту для розвитку навичок постредагування, критичної оцінки та етичного застосування технологій. Однак існуючі дослідження переважно обмежуються загальними аспектами ШІ в освіті, без глибокого аналізу етичних рамок у підготовці перекладачів, що створює прогалину в теорії та практиці. Проблема полягає також у відсутності стандартизованих етичних норм для використання ШІ, що може призводити до ігнорування ризиків, таких як надмірна залежність від технологій, витік даних, конфлікт інтересів, забезпечення академічної чесності тощо. У майбутньому, з урахуванням швидкого прогресу ШІ,

освітній процес ризикує втратити баланс між інноваціями та збереженням людського фактору в перекладі, що вимагає розробки нових педагогічних стратегій, орієнтованих на етичну підготовку фахівців. Отже, необхідно зосередити увагу на пошуку оптимального співвідношення між технологічними тенденціями та етичними принципами в методиці викладання перекладу, аби забезпечити формування компетентних, відповідальних перекладачів у цифрову еру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження сучасних теоретико-методологічних підходів до викладання перекладу, ролі штучного інтелекту, перекладацької компетентності, педагогічних можливостей та етичних викликів введення технологій штучного інтелекту в освітній процес висвітлюються в працях таких українських і зарубіжних науковців, як Кобякова І. К., Швачко С. О., Вискушенко С. А., Kelly D., Мoya B., Vieira L. N., Zhang J. Та багатьох інших.

Метою дослідження є з'ясування майбутніх тенденцій у методиці викладання перекладу в контексті розвитку технологій штучного інтелекту, а також визначення етичних викликів і можливостей, пов'язаних із їх інтеграцією в освітній процес.

Поставлена мета вимагає розв'язання таких базових завдань: 1) проаналізувати сучасний стан і тенденції розвитку методики викладання перекладу у вищій освіті; 2) визначити переваги та ризики застосування систем ШІ у процесі підготовки перекладачів; 3) розкрити деякі етичні аспекти використання штучного інтелекту в освітньому середовищі (академічна доброчесність, авторство, автономія студента тощо); 4) запропонувати рекомендації щодо вдосконалення методики викладання перекладу з урахуванням технологічних і етичних викликів майбутнього.

Виклад основного матеріалу. Сучасна методика викладання перекладу є динамічною міждисциплінарною галуззю, яка інтегрує здобутки мовознавства, перекладознавства, педагогіки, психології, культурології та інформаційно-комунікативних технологій. Вона формується на перетині двох процесів: розвиток теорії перекладу та еволюція педагогічних підходів у вищій освіті, реагуючи на виклики глобалізації, цифровізації та технологічного прогресу. В XXI столітті підготовка перекладача передбачає не лише засвоєння мовних і професійних знань, а й розвиток критичного мислення, етичної відповідальності, цифрової грамотності та здатності адаптуватися до технологічних змін. Основу сучасної методики викладання перекладу становить поєднання класичних дидактичних принципів і нових парадигм навчання. Традиційні принципи свідомості, системності, послідовності, наочності й комунікативності залишаються актуальними,

проте набувають нового змісту в умовах цифрового освітнього середовища. Так, принцип свідомості полягає не лише у розумінні закономірностей перекладу, а й у вмінні критично оцінювати результати машинного перекладу, аналізувати власні перекладацькі рішення. Принцип наочності реалізується через використання мультимедійних ресурсів, інтерактивних платформ та електронних корпусів текстів. Системність забезпечується інтеграцією теоретичних знань і практичних завдань у межах компетентнісно-орієнтованої моделі навчання. Отже, серед провідних методологічних орієнтирів сучасної перекладацької освіти варто виокремити компетентнісний, діяльнісний, комунікативно-когнітивний та інтерактивний підходи. Компетентнісний підхід передбачає формування цілісної системи знань, умінь і навичок, що забезпечують здатність виконувати професійні перекладацькі завдання. Його сутність полягає не лише в оволодінні лінгвістичними засобами, а й у розвитку когнітивних, технічних та етичних компетентностей, необхідних для роботи в сучасному технологічному середовищі. Діяльнісний підхід акцентує увагу на навчанні через практику: студент виступає активним учасником освітнього процесу, розв'язує реальні комунікативні ситуації, виконує перекладацькі проєкти, бере участь у командних завданнях. Щодо комунікативно-когнітивного підходу, то він підкреслює важливість аналізу контексту, інтенцій автора та адресата, адже переклад розглядається як процес міжкультурної комунікації. Інтерактивний підхід, у свою чергу, орієнтує на використання технологій співпраці, онлайн-платформ і гібридних форм навчання, що стимулюють розвиток автономності студента. Однак, необхідно підкреслити, що методика викладання перекладу пройшла складну еволюцію від традиційних граматико-перекладних методів до сучасних технологічно-орієнтованих підходів. У ранній період переклад розглядався переважно як допоміжний засіб засвоєння іноземної мови, а не як самостійна професійна діяльність. У середині XX століття, під впливом лінгвістичних теорій еквівалентності, акцент змістився на точність відтворення змісту, структурну відповідність й норми перекладу. Наприкінці XX – початку XXI століття відбувся перехід до комунікативної парадигми, де переклад тлумачиться як акт міжкультурної взаємодії, а навчання спрямовується на формування перекладацької компетентності у контексті реальних комунікативних потреб. Компетентнісний підхід у методиці викладання перекладу передбачає, що навчальна програма формулює цілі навчання через компетентності, тобто «що студент має вміти робити», а не лише «що має знати». Крім того, сьогодні методика викладання перекладу вступає у нову фазу, так звану технологічну, коли цифрові інструменти, системи машинного перекладу, корпусні технології та платформи на базі штучного

інтелекту стають органічною частиною освітнього процесу. Іншими словами, впровадження нових технологій зумовлює зміну ролі викладача і здобувача вищої освіти. Викладач перестає бути єдиним джерелом знань і трансформується у модератора, «фасилітатора» та наставника, який спрямовує пізнавальну діяльність студента, допомагає розвивати критичне мислення й етичну відповідальність у використанні цифрових інструментів. Студент, своєю чергою, стає активним суб'єктом навчання, який не лише «споживає» інформацію, а й створює знання, аналізує результати автоматичного перекладу, обговорює шляхи вдосконалення тексту, співпрацює з одногрупниками в онлайн-середовищах [1; 2; 3; 4].

Отже, одним із ключових понять сучасної методики є перекладацька компетентність, тобто комплексна система знань, умінь і стратегій, що забезпечує ефективне виконання перекладацьких завдань. Вона включає комунікативну, текстову, тематичну, міжкультурну, професійну, стратегічну, психолого-фізіологічну, міжособистісну та стратегічну, технічну або інструментальну та етичну компоненти [4; 5; 6]. З точки зору методики це означає, що навчальні модулі мають включати міждисциплінарні завдання (мовознавчі, культурні, технологічні, професійно-орієнтовані); завдання повинні бути діяльнісно-орієнтовані (проекти, кейси, інтерактивні симуляції); оцінювання має враховувати не тільки продукт (готовий переклад), а й процес, стратегії, рефлексію студента. Особлива увага також надається технологічній компоненті компетентності. У сучасному інформаційному середовищі акцент робиться на цифровій грамотності (навички роботи з САТ-системами, системами машинного перекладу, термінологічними базами, онлайн-ресурсами). Більше того, з розвитком штучного інтелекту необхідно зосереджуватися на інформаційній безпеці, критичному мисленні та етичній відповідальності у використанні новітніх технологій, оскільки сучасний перекладач має не лише ефективно працювати з текстами, а й уміти взаємодіяти з інтелектуальними системами, перевіряти якість автоматичного перекладу, редагувати результати машинного перекладу, усвідомлюючи їхні обмеження. Підсумовуючи, можна стверджувати, що методика викладання перекладу має бути спрямована на розвиток у здобувачів вищої освіти здатності приймати виважені рішення, комбінуючи людський інтелект і можливості технологій.

Окремої ж уваги заслуговує формування етичної компетентності перекладача, яка охоплює питання авторства, академічної доброчесності, відповідальності за достовірність переданого змісту. Використання штучного інтелекту у навчальному процесі актуалізує проблему дотримання етичних норм: необхідності чіткого розмежування між власним творчим внеском студента та результатами роботи алгоритмів. Тому викладачеві слід

приділяти увагу розвитку у здобувачів усвідомленого ставлення до технологічних інструментів, вміння використовувати їх як допоміжні, а не «замінювальні» засоби. Таким чином, розвиток перекладацької компетентності – це не лише накопичення знань, а й формування вміння ефективно діяти в міжмовному та міжкультурному просторі, застосовуючи технології, здійснюючи стратегічні рішення, адаптуючись до змін і беручи на себе етичну відповідальність [1; 5; 7]. Узагальнюючи все вищезазначене, можна зазначити, що теоретичні засади сучасної методики викладання перекладу ґрунтуються на поєднанні традиційних педагогічних принципів і новітніх технологічних підходів. Ця методика спрямована на формування компетентного, критично мислячого, етично відповідального фахівця, здатного діяти в умовах швидкої технологічної трансформації. Вона відображає перехід парадигми освіти від знання до компетентностей, де головним результатом стає не обсяг засвоєної інформації, а здатність ефективно застосовувати знання у професійній діяльності, використовуючи інноваційні засоби перекладу та технології штучного інтелекту.

Інтеграція штучного інтелекту (ШІ) у навчання перекладу змінює як цілі, так і методи підготовки фахівців: від формування технічних навичок роботи з САТ-інструментами до розвитку критичної оцінки результатів машинного перекладу та вміння виконувати пост-редагування (post-editing). Сучасні компетентнісні рамки, зокрема оновлена ЕМТ-модель (European Master's in Translation Competence Framework), модель компетентностей перекладача, розроблена Європейською комісією), прямо вказують на потребу інструментальної і цифрової грамотності як невід'ємної частини професійної підготовки перекладача. Практична інтеграція ШІ відбувається у кількох векторах. Перш за все, використання нейромережових систем машинного перекладу (NMT) як допоміжного засобу навчання: студенти порівнюють власні переклади з результатами машинного перекладу (MT), аналізують помилки і розробляють стратегії виправлення, що стимулює розвиток аналітичних компетентностей і компетентностей з редагування. Дослідження показують, що орієнтація на пост-редагування підвищує усвідомлення типових помилок NMT і формує практичні навички, затребувані на ринку праці. По-друге, впровадження ШІ у формування зворотного зв'язку та оцінювання: автоматизовані інструменти можуть давати оперативний «фідбек» щодо лексичних відповідностей, стилістики чи помилок, але їхні оцінки потребують критичної інтерпретації і викладачем, і студентом. Паралельно з цим зростає потреба у навчанні студентів критично використовувати штучний інтелект, тобто розпізнавати «упередження» моделі, обмеження доменної адаптації і проблеми привласнення авторства. Отже, дослідження останніх років показують, що

впровадження ШІ у навчання перекладу має поєднувати технічну підготовку (навички роботи з CAT, TMS, API MT), практику пост-редагування й розвиток етичної та метакогнітивної складових, себто здатності пояснити й виправдати свої рішення з редагування [8; 9; 10].

Щодо введення технологій штучного інтелекту в освітній процес, то тут відкриваються значні педагогічні можливості, але й одночасно породжується низка етичних викликів, які необхідно усвідомлено враховувати. Першим і найочевиднішим викликом вважається питання академічної доброчесності. Генеративні моделі можуть створювати тексти (переклади), що виглядають як робота студента, і це ускладнює розрізнення справжнього авторського внеску від машинного. Так, наприклад, заклади вищої освіти можуть стикнутися з проблемами невизначеності критеріїв допустимого використання ШІ та потребуватимуть політик і процедур, які одночасно підтримують інновації й захищають чесність оцінювання. Ще одним важливим аспектом в розрізі цієї проблеми є питання власне авторства та інтелектуальної власності. Використання генеративних інструментів піднімає певні юридично-етичні запитання, а саме можливості вважати результат співтворчості людини й моделі «авторським» продуктом здобувача, як документувати внесок інструмента, і хто несе відповідальність за помилки чи плагіат у частково або ж повністю згенерованому матеріалі. До наступного блоку викликів можна віднести те, що системи машинного перекладу та інші моделі часто містять гендерні, культурні чи іменні упередження й стереотипи, що, у свою чергу, може призводити до дискримінаційних або неточних перекладів. Це має прямі етичні наслідки в процесі викладання перекладу, оскільки студенти повинні вміти розпізнавати і коригувати такі спотворення у вихідних результатах ШІ. Ще однією проблемою є питання приватності та збору даних. Використання різноманітних сервісів та платформ студентами створює ризики збору чутливої інформації й гарантій безпеки. Саме тому міжнародні організації надають рекомендації, закликаючи до такого підходу в розробці й впровадженні ШІ, який би забезпечував прозорість алгоритмів, мінімізація збору даних і забезпечення прав користувачів. Незважаючи на всі вище перелічені складнощі, інтеграція ШІ у викладання перекладу відкриває й низку етичних можливостей. Перш за все, використання ШІ може сприяти індивідуалізації навчання, дозволяючи адаптувати тексти, завдання та рівень складності до індивідуальних потреб конкретних здобувачів. По-друге, присутність ШІ у процесі навчання перекладу створює простір для розвитку цифрової та етичної компетентності майбутніх перекладачів. Тобто навчальні курси можуть цілеспрямовано формувати вміння критично оцінювати машинні переклади, аналізувати помилки алгоритмів, доку-

ментувати використання інструментів і дотримуватися академічної доброчесності. Відповідно до міжнародних рекомендацій ефективно навчання перекладу із залученням ШІ має поєднувати технічну підготовку з етичною рефлексією. На рівні викладання це означає: чітку політику про декларування використання ШІ; включення етичних модулів у навчальні програми (авторство, приватність, упередження); використання інструментів, що підтримують прозорість (наприклад журнали, протоколи, метадані); розробка методів оцінювання, які враховують процес, а не лише фінальний продукт. Такий підхід мінімізує ризики та перетворює етичні виклики на освітні можливості, а саме формування відповідальних, критично мислячих перекладачів майбутнього [9; 11; 12].

Висновки. У підсумку, сучасна методика викладання перекладу перебуває на етапі глибоких трансформацій, зумовлених активним упровадженням технологій штучного інтелекту у сферу освіти. Використання ШІ не лише розширює дидактичний інструментарій викладача, а й формує нові вимоги до професійної підготовки перекладачів, які мають поєднувати лінгвістичну, технологічну, етичну та критично-аналітичну компетентності. Інтеграція інтелектуальних систем у навчальний процес сприяє індивідуалізації освітніх траєкторій, підвищенню ефективності опрацювання текстів і розвитку здатності до рефлексії щодо власних перекладацьких рішень. Водночас важливо усвідомлювати, що технологічні інновації несуть не лише дидактичні переваги, а й етичні виклики, пов'язані з академічною доброчесністю, авторством, конфіденційністю даних і можливими когнітивними упередженнями алгоритмів. Саме тому перспективною моделлю підготовки перекладачів є поєднання компетентнісного підходу з етично-орієнтованим навчанням, у якому студенти не лише опановують інструменти ШІ, а й навчаються критично їх оцінювати, дотримуватися принципів чесності й відповідальності за результати власної діяльності. З урахуванням рекомендацій міжнародних організацій (UNESCO, EUA, IEEE) викладання перекладу у XXI столітті має спиратися на принципи прозорості, етичної відповідальності та людиноцентричності в застосуванні технологій. Інакше кажучи, існує необхідність збереження гуманістичних цінностей освіти перекладачів, тобто поваги до мови, культури та авторства, а також усвідомлення моральної відповідальності за результати використання ШІ. Технології повинні служити розвитку особистості перекладача, а не підміняти його мислення чи креативність. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення методичних моделей, що інтегрують цифрову грамотність, етичну рефлексію та професійну автономію майбутніх перекладачів, забезпечуючи гармонійне поєднання гуманітарного й технологічного вимірів перекладацької освіти.

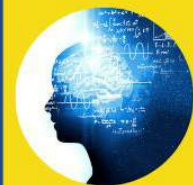

Література:

1. Kobyakova I., Shvachko S. Teaching Translation: Objectives and Methods. *Advanced Education*. 2016. (5) P. 9 – 13.
2. Tavares C., Tallone L., Oliveira L., Ribeiro S. The Challenges of Teaching and Assessing Technical Translation in Higher Education. *Education Sciences*. 2023. 13(6). 541.
3. Moya B., Eaton S. E., Pethrick H., Hayden K. A., Brennan R., Wiens J., Lesage J. Academic Integrity and Artificial Intelligence in Higher Education Contexts: A Rapid Scoping Review Protocol. *Canadian Perspectives on Academic Integrity*, 2023. 5(2), P. 59 – 75.
4. Вискушенко Д. А., Вискушенко С. А., Никитюк Ю. А., Дунаєвська О. Ф. Змішане навчання: баланс між дистанційним та традиційним підходами у закладах вищої освіти України. *Суспільство та національні інтереси*. 2025. № 5 (13). С. 55-66.
5. Вискушенко С. А. Виклики та перспективи навчання англо-українського послідовного перекладу в контексті сучасної вищої освіти України. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 5 (35). С. 1185–1193.
6. Kelly D. A handbook for translator trainers, translation practices explained series. Manchester: St. Jerome Publishers, 2005. 173 p.
7. Kelly D. Translator Competence Contextualized, Translator Training in the Framework of Higher Education Reform: In Search of Alignment in Curricular Design. *Across Boundaries: International Perspectives on Translation Studies* / ed. by Dorothy Kenny and Kyongjoo Ryou. Newcastle : Cambridge Scholars, 2007. P. 128-142.
8. EMT Competence Framework. European Commission. 2022. 12 p.
9. Vieira L. N. Post-Editing of Machine Translation. In M. O'Hagan (Ed.). *The Routledge Handbook of Translation and Technology*. Routledge. 2019. P. 319-335.
10. Zhang J., Doherty S. Investigating Novice Translation Students' AI Literacy in Translation Education. *The Interpreter and Translator Trainer*. 2025. 19 (3–4). P. 234–253.
11. Guidance for Generative AI in Education and Research. UNESCO. 2023. 44 p.
12. Recommendations on the Ethics of Artificial Intelligence. UNESCO. 2021. 43 p.

References:

1. Kobyakova I., Shvachko S. Teaching Translation: Objectives and Methods. *Advanced Education*. 2016. (5) P. 9 – 13.
2. Tavares C., Tallone L., Oliveira L., Ribeiro S. The Challenges of Teaching and Assessing Technical Translation in Higher Education. *Education Sciences*. 2023. 13(6). 541.
3. Moya B., Eaton S. E., Pethrick H., Hayden K. A., Brennan R., Wiens J., Lesage J. Academic Integrity and Artificial Intelligence in Higher Education Contexts: A Rapid Scoping Review Protocol. *Canadian Perspectives on Academic Integrity*, 2023. 5(2), P. 59 – 75.
4. Vyskushenko D. A., Vyskushenko S. A., Nykytiuk Yu. A., Dunaievskaya O. F. Zmishane navchannia: balans mizh dystantsiinym ta tradytsiinym pidkhodamy u zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy [Blended Learning: Balancing Distance and Traditional Approaches in Higher Education Institutions of Ukraine]. *Suspilstvo ta natsionalni interesy*. 2025. № 5 (13). S. 55-66.
5. Vyskushenko S. A. Vykylyky ta perspektyvy navchannia anhlo-ukrainskoho poslidoynoho perekladu v konteksti suchasnoi vyshchoi osvity Ukrainy [Challenges and Prospects of Teaching English-to-Ukrainian Consecutive Interpreting in the Context of Modern Higher Education in Ukraine]. *Visnyk nauky ta osvity*. 2025. № 5 (35). S. 1185–1193.
6. Kelly D. A handbook for translator trainers, translation practices explained series. Manchester: St. Jerome Publishers, 2005. 173 p.

7. Kelly D. Translator Competence Contextualized, Translator Training in the Framework of Higher Education Reform: In Search of Alignment in Curricular Design. Across Boundaries: International Perspectives on Translation Studies / ed. by Dorothy Kenny and Kyongjoo Ryou. Newcastle : Cambridge Scholars, 2007. P. 128-142.
8. EMT Competence Framework. European Commission. 2022. 12 p.
9. Vieira L. N. Post-Editing of Machine Translation. In M. O'Hagan (Ed.). The Routledge Handbook of Translation and Technology. Routledge. 2019. P. 319-335.
10. Zhang J., Doherty S. Investigating Novice Translation Students' AI Literacy in Translation Education. The Interpreter and Translator Trainer. 2025. 19 (3-4). P. 234-253.
11. Guidance for Generative AI in Education and Research. UNESCO. 2023. 44 p.
12. Recommendations on the Ethics of Artificial Intelligence. UNESCO. 2021. 43 p.